

Протидія дезінформації та інформаційній війні є також поштовхом у створенні/оновленні нормативно-правового поля регулювання і забезпечення інформаційної безпеки. Це створює потребу у подальших наукових дослідженнях інституту інформаційної безпеки.

Література

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07 травня 2026 р.).

2. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

3. Концепція Національної програми інформатизації: схвалено Законом України від 04 лютого 1998 р. № 75/98-ВР. *Відомості Верховної ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 182.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-639-6-11>

ЦИФРОВІ ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Чалабієва М. Р.

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору
муніципального права та місцевого самоврядування
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Повномасштабна війна суттєво змінила не лише безпекову ситуацію в Україні, але й характер взаємодії людини та держави. В умовах воєнного стану особливого значення набуває питання забезпечення ефективності публічного управління, здатності держави оперативно реагувати на кризові виклики та одночасно гарантувати належний рівень захисту прав і свобод людини. За таких умов цифровізація державного управління поступово перетворюється не просто на інструмент модернізації адміністративних процесів, а на окремий елемент сучасного конституціоналізму.

Сьогодні реалізація значної частини прав людини безпосередньо пов'язана із доступом до цифрових сервісів та електронних механізмів взаємодії з державою. Отримання адміністративних послуг, соціальної

допомоги, доступ до інформації, підтвердження особи, взаємодія з органами публічної влади дедалі частіше здійснюються саме через цифрові платформи. У зв'язку з цим цифровий простір фактично стає новим середовищем реалізації конституційних прав людини.

Водночас війна значно прискорила процеси цифрової трансформації публічного управління. Держава була змушена оперативного адаптувати механізми надання публічних послуг до умов воєнного часу, забезпечити дистанційний доступ громадян до державних сервісів, створити нові електронні механізми соціальної підтримки населення та інформаційної взаємодії із суспільством. Саме цифрові інструменти дозволили частково компенсувати обмеження, пов'язані із руйнуванням інфраструктури, переміщенням населення та ускладненням фізичного доступу до державних установ.

Разом із тим цифровізація публічного управління породжує нові виклики для системи прав людини. Одним із них є проблема фактичної залежності реалізації окремих прав від рівня цифрової доступності. У сучасних умовах доступ до інтернету, цифрових сервісів та електронної ідентифікації поступово стає необхідною передумовою доступу до адміністративних і соціальних послуг. Це актуалізує питання цифрової нерівності та ризиків соціального виключення окремих категорій населення.

Особливо гостро проблема цифрової нерівності проявляється в умовах воєнного стану. Значна частина населення, зокрема мешканці територій, що постраждали внаслідок бойових дій, внутрішньо переміщені особи, люди похилого віку та соціально вразливі категорії громадян, можуть мати обмежений доступ до цифрових технологій або недостатній рівень цифрової грамотності. За таких умов існує ризик виникнення нових форм дискримінації, коли формально гарантовані права стають практично недоступними через відсутність можливості скористатися цифровими сервісами.

У зв'язку з цим особливого значення набуває концепція цифрових прав людини, яка поступово формується у сучасному правовому просторі. Цифрові права охоплюють не лише право на захист персональних даних або право на приватність у цифровому середовищі, але й право на доступ до цифрових сервісів, цифрову інклюзію, інформаційну безпеку та недискримінаційний доступ до електронних механізмів реалізації прав людини.

В умовах воєнного стану важливою проблемою залишається забезпечення балансу між цифровою безпекою держави та дотриманням прав людини. Посилення безпекових механізмів, використання електронних реєстрів, цифрового моніторингу та інформаційного контролю об'єктивно зумовлене потребами національної безпеки. Однак

навіть за таких умов діяльність держави повинна здійснюватися із дотриманням принципів верховенства права, законності та пропорційності втручання у права людини.

Окремої уваги потребує питання довіри суспільства до цифрових механізмів держави. Ефективність цифрового врядування значною мірою залежить від того, наскільки громадяни впевнені у безпечності електронних сервісів, захищеності персональних даних та прозорості використання цифрових інструментів органами публічної влади. У сучасних умовах формування довіри до цифрової держави стає важливим елементом забезпечення стабільності публічного управління та соціальної згуртованості суспільства.

У контексті повоєнного відновлення України цифровізація публічного управління повинна розглядатися не лише як напрям технологічного розвитку держави, але і як механізм формування сучасної людиноцентричної моделі конституціоналізму. Подальший розвиток цифрового врядування має здійснюватися із врахуванням необхідності забезпечення рівності, доступності публічних послуг, захисту прав людини та недопущення нових форм цифрового виключення населення.

Таким чином, сучасний етап цифрової трансформації публічного управління в Україні свідчить про поступове формування нових підходів до розуміння змісту та механізмів реалізації прав людини. В умовах воєнного стану цифрові права людини стають невід'ємною складовою сучасного конституціоналізму, а забезпечення цифрової інклюзії, інформаційної безпеки та доступності електронних сервісів – важливою умовою функціонування демократичної, правової та соціальної держави.